

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Einleitung in das Neue Testament von Professor D. Dr Paul Feine in Halle a. d. S. Fünfte verbesserte Auflage. 1930. Verlag von Quelle u. Meyer in Leipzig. 8° XII 269.

— За кратко време доживео је „Увод у Нови Завет“ познатог немачког протестантског богослова и професора Р. Feine-а пето поправљено издање. Р. Feine је богослов позитивног правца, и зато његова дела могу са задовољством читати и православни богослови. Такав је и његов „Увод у Нови Завет“, који је у првом реду написан за студенте. Дели се „Увод“ на увод (стр. 1—9) и три дела (стр. 10—269). У уводу је реч о помоћним средствима за изучавање Новог Завета. Наводе се грчка издања Новог Завета, граматике, лексика и тумачења целог Новог Завета. Говори се о пејму, задатку и историји „Увода у Нови Завет“, па онда о језику Новог Завета. У првом делу (стр. 10—233) говори писац о постанку новозаветних списа: јеванђеља, Дела Апостолских, посланица апостола Павла, саборних посланица и Апокалипсиса; у другом (стр. 234—253) о постанку новозаветног канона, а у трећем (стр. 254—269) о историји новозаветног текста. У одељку о јеванђељима писац прво говори, и то доста опширно (стр. 11—40), о замршеном синоптичком проблему, па онда прелази на поједина јеванђеља. Говорећи о синоптичком проблему, аутор износи разне хипотезе, постављене за решавање овога проблема. Од вредности су, по мишљењу ауторову, само две хипотезе: које су у складу са црквеном традицијом о постанку синоптичких јеванђеља и са датима из самих јеванђеља. Feine одлучно одбија хипотезе

по којима је предање о Исусу, пре него што је фиксирано у нашим јеванђељима, претрпело велике промене (Dibelius, Vultmann). С правом пита Feine: Зар би апостоли дозволили да праву, историску слику Исусову замени лажна? По Feine-ову мишљењу данашња синоптичка јеванђеља постала су из разних ранијих јеванђељских списа. Наше Марково јеванђеље, које у данашњем облику тешко да је дело Марково, јесте проширење првобитног Маркова списка. Марково јеванђеље чини основу првом и трећем јеванђељу. Поред Маркова јеванђеља употребио је писац нашег првог јеванђеља, које у данашњем своме облику није апостолски спис, још један извор, који се састојао из Исусових говора: τὰ λόγια апостола Матеја. По овоме, једноме од својих главних извора, с правом се зове прво јеванђеље јеванђеље по Матеју. Догађаје и дата која се спомињу само у првом јеванђељу, узео је писац по свој прилици из усмене традиције. Јеванђелист Лука употребио је при писању свога јеванђеља Марково јеванђеље, један или више извора са говорима Исусовим и усмену традицију (нарочито јерусалимске цркве). Што се тиче времена када су написана синоптичка јеванђеља, Feine узима да је Матејево јеванђеље, према 22,7, написано после 70. године, исто тако Лучино, а Марково око 70. године. Дела Апостолска написао је помоћу писаних извора јеванђелист Лука, нешто после свога јеванђеља, дакле између 70. и 80. године. Код четвртог јеванђеља износи аутор прво историју јовановског питања. Говори о модерним критичарима који побијају аутентичност 4. јеванђеља. Сам не спада међу ове, него, са још неким протестантским богословским научењацима (Th. Zahn, A. Schlatter, J. Haussleiter, W. Lütgert, F. Barth и др.), признаје апостолски карактер овога јеванђеља. Противно научењацима који 4. јеванђеље приписују не апостоу него презвитеру Јовану, тврди Feine да је Папије знао само једног Јована, апостола, и само је овај Јован живео и радио у Малој Азији. О одношају 4. јеванђеља према синоптичким говори Feine доста кратко. После 4. јеванђеља преази на посланице апостола Павла. За такве сматра све његове посланице које се налазе у новозаветном канону, осим посланице Јеврејима. Код посланице Галатима је уз северно-галатијску хипотезу. Друго путовање апостола Павла у Коринт било је, по Feine-у, између 1. и 2. посланице Коринћанима. Између 1. и 2. Коринћанима написао је апостол Павле Коринћанима једну посланицу с болом у срцу и

са сузама 2 Кор. 2,3 и д. Говорећи о посланици Римљанима, писац тврди да су почеци римске цркве за нас у историјској тами. Али апостол Петар никако није био оснивач ове цркве и није био у Риму пре посланице Римљанима. За посланицу Филипљанима држи Feine да је написана не у Риму него за време боравка и рада апостола Павла у Ефесу 54—57. год. Посланице Колошанима, Ефесцима и Филимону написане су из кесаријског сужањства 59. или 60. год. Посланица Ефесцима није написана Ефесцима, томе се противи 3, 2 и д. 1, 15, него је она циркуларна посланица. упућена фригијским или малоазијским црквама. За пастирске посланице каже Feine на страни 180-тој: „Die Past sind, aufs ganze gesehen, als Plsbrieve zu betrachten. Sie zeigen aber bereits Spuren einer wie es scheint über die mutmassliche Lebensdauer des Apostels hinausliegenden Zeit“. Данашњи свој облик добиле су пастирске посланице у времену од 75—100. г. Посланица Јеврејима није из пера апостола Павла. Она је дело једног, грчки и реторски образованог, непознатог хришћанина. Али није, као што би хтели неки, богословска расправа, проповед или написан говор, него посланица, упућена извесном кругу људи. Адресати су по свој прилици римски хришћани. Написана је посланица између 80. и 90. год. Од саборних посланица признаје Feine прву за спис Јакова, брата Господњег. Прву посланицу Петрову није написао апостол Петар, него, по његовој заповести и упутству, Силван. Посланица је, по 5, 13, написана у Вавилону, али Feine је мишљења, да под Вавилоном треба разумети Рим, који се симболички назива Вавилон. За Рим говори и стара црквена традиција, по којој је апостол Петар пред своју смрт био у Риму и онде мучнички погинуо. Како је Петар погинуо 64. под Нероном, то је посланица написана пред 64. годину. Другу посланицу Петрову није могао написати апостол Петар. Она је написана тек у 2. веку. Посланицу Јудину написао је Јуда, брат Господњи, у времену 70. и 80. год. Три посланице Јованове и Апокалипсис признаје Feine за дело апостола Јована. Из другог и трећег дела Увода Feine-ова не би имали ништа нарочито да истакнемо.

Д. Сџефановић.

Ethik des Buddhismus, D. Dr. B. J. Aufhäuser, Universitätsprofessor, Düsseldorf 1929. стр. 51 малог формата и у издању: Religiöse Quellenschriften, Bonn, Heft 57-

У новије и најновије време обрађују теолози и философи етичари са великим интересовањем многа питања из области тако зване компаративне (упоредне) етике. Међу најинтересантнија питања у области компаративне етике спада нема сумње и питање односа између будистичке и хришћанске етике. Ово је пак питање нарочито интересно зато, прво, што између Будизма и Хришћанства заиста постоје, уз основне и међусобно дијаметрално опречне разлике, и извесне више мање формалне сличности, које без разлога дају некима нарочито непријатељима Хришћанства повода да тврде, како Хришћанство, по времену од Будизма млађа религија, није сасвим оригинална религија, него да је тобож извесне ствари плагирано између осталог и многе идеје из Будизма; и друго, што је реч с једне стране о будистичком моралу, који је, мора се признати, ипак најбољи од свих морала разних незнабожачких религија, а с друге опет стране реч је и о божанском моралу Христа Спаситеља (с једне стране грешан и као и сваки обичан човек смртан Була, а с друге стране безгрешан и бесмртан Богочовек Исус Христос).

Напред цитирана расправа D-r Aufhäuser-a, коју приказујемо нашој читалачкој публици, покрај друге стручне литературе о овом питању, такође у многим расветљава овај из области компаративне етике важан проблем. По свом обиму ова је расправа додуше мања, но она је ипак зато врло информативна, што се види из њеног следећег садржаја: Увод, у коме писац говори о Сидарти Гаутами доцније названом Буди, у опште о учењу будистичке религије, као и о општој карактеристици будистичке етике, која је по свом основном учењу у апсолутној опреци са хришћанском етиком. После увода излаже се: Будина проповед у граду Бенаресу; Будина проповед на гори, одржана пред 1000 монаха; четир основна схватања духа, које су главни садржај будистичке праксе спасења, изложене у збијеној краткоћи; о узрочности и схватању; десет заповести Будизма; десет прописа за искушеника; заповести за лаике (световњаке); дело и његове последице; дужности деце према родитељима и обратно; дужности слугу према господарима и обратно; љубав као општи закон; општа љубав према сваком бићу; љубав према непријатељу; о здрављу; слога међу монасима; блаженство медитације; монаси и жене; монаси и лаици (световњаци); религиска толеранција; да се више не кољу жи-

вотиње за жртву; разни други прописи специјално за монахе, који су донашани на разним скуповима под руководством индиских краљева нарочито краља Асоке (259.—223. пре Хр.) који је, као одушевљени будиста, урадио за Будизам оно исто, што је за Хришћанство урадио Константин Велики; формуле исповести; Буда је само указивач правог пута и, напослетку, разговор о нирвани.¹⁾

Ради боље јасноће свега изложеног материјала упућујемо читаоце и на расправу потписаног (Будизам и Хришћанство), која је отштампана у Гласнику срп.-православне Патријаршије, Срем. Карловци 1923., бројеви 9., 10., 11., 12. а нарочито 13. и 14.

D. D-r J. В. Aufhauser, аутор приказане књиге, јесте признати римокатолички моралиста, чија је књига, осим тога, и апробирана од надлежне црквене власти. Може корисно послужити и нашим читаоцима.

С. Сџанковић.

УРЕДНИК
Д-р ДИМИТРИЈЕ СТЕФАНОВИЋ

ВЛАСНИК У ИМЕ БОГОСЛОВ. ФАКУЛТЕТА
ПРОТА СТЕВ. М. ДИМИТРИЈЕВИЋ

За штампарију „Привредник“, Кнез Михајлова 3. — Београд
Благојевић Д. Живојин — Кондана бр. 10.